

KIRJA-ARVIO: UUSIA KÄSITTEITÄ MEDIAKULTTUURIIN

Ridell, Seija & Sihvonen, Tanja & Väliaho, Pasi (toim.) 2006: Mediaa käsittämässä. Tampere: Vastapaino. 264 sivua.

Sari Sudensalmi

Yhteisöillä on omia termejä ja käsitteitä, oma ammattislanginsa, oma kielensä ja omat sanansa. Käsitteet ovat arkikielen sanoja monimerkityksellisempiä. Myös eri tieteenaloilla ja oppiaineilla on käytössään käsitteitä, joita katsotaan eri näkökulmista. Muutama esimerkki arkielämästä, miten käsitteet voidaan ymmärtää eri tavoin: Yliopistomaailmasta tuttu tohtori on kansankielellä ymmärretty lääkäriksi. Sen sijaan koulumaailman kuraattori voi akateemisten ihmisten keskuudessa tarkoittaa osakunnan puheenjohtajaa. Moni asia voi mennä vikaan, jos keskustelijat eivät ymmärrä toisiaan. Viesti ei välity.

Turun yliopiston mediatutkijat ovat havainneet, että mediatutkijat eivät välttämättä puhu samaa kieltä eli eri käsitteet ymmärretään eri tavoin. Tästä problematiikasta on syntynyt artikkelikokoelma *Mediaa käsittämässä*, joka avaa kymmenen tuttua mutta mediatutkimuksessa vieraaksi jäänyttä käsitettä käsiteproblematiikan avulla. Kirjassa tarkasteltavat käsitteet ovat *biovalta, dokumentaarisuus, halu, kertovuus, performanssi, representaatio/simulaatio, ruumiillisuus, speaktaakeli, välitys* ja *yleisö*. Käsitteet avautuvat artikkeleissa selkeästi; tosin ainahan kysymyksiä jää ja pitääkin jäädä ilmaan.

Kirjan toimittajista Seija Ridell ja Pasi Väliaho toteavat johdantotekstissä, että saman ilmiökentän tarkasteluun saatetaan käyttää hyvin erilaisia käsitteitä ja sama käsite voidaan ymmärtää eri tavoin, kun kenttää lähestytään toisistaan poikkeavien teoriaperinteiden suunnasta. Kuten toimittajat toteavat, *Mediaa käsittämässä* ei ole sanakirja eikä sanasto. Artikkelikokoelman tarkoitus on avata sitä problematiikkaa, kuinka media kunkin käsitteen pohjalta hahmottuu. Toimittajat myös muistuttavat, että käsitteet eivät ole toisistaan irrallisia vaan ne muodostavat yhteisen kudelman eli ovat sidoksissa toisiinsa. Kirjan johdannossa tarkastellaan myös media-sanan merkitystä ja historiallista taustaa. Artikkeleissa kirjoittajat palauttavat lukijan mieliin

kunkin käsitteen historiallisen taustan. *Mediaa käsittämässä* soveltuu perusteokseksi niin mediaa opiskelevalle kuin tutkivalle.

ELÄMÄ, TEKNOLOGIA, VALTA JA RUUMIS OVAT OSA TOSI-TELEVISIOTA

Aakkosjärjestyksessä ensimmäisenä oleva biovalta ei ehkä ole kirjassa käsiteltävistä käsitteistä tutuin, mutta kun sitä avataan, ei sisältö olekaan niin vieras kuin ensi kuumelta vaikutti. Tutkija Pasi Väliaho liittää biovallan käsitteen mediatutkimuksen piirissä tosi-tv -ilmiöön. Artikkelia lukiessa herää kysymys, käyttääkö myös niin sanottu keltainen lehdistö hyväkseen biovaltaa. Samaan kategoriaan tosi-tv:n ja juorulehtien kanssa voidaan ehkä lukea myös haastatteluohjelmat, koska biovalta astuu median välityksellä yhä enemmän yksityisyyden alueelle. Väliaho tarkastelee myös biovallan ja biopolitiikan välisiä kytköksiä.

Tutkija Ilona Hongiston avaama dokumentaarisuuden käsite liittyy kiinteästi dokumenttielokuvaan. Hongisto tarkastelee artikkelissaan sitä, kuinka tarkasti dokumentit kuvaavat oikeaa, realistista elämää. Hongiston mukaan dokumentaarisuuden käsitettä ei ole hyödynnetty elokuva- ja mediatutkimuksen kentällä, mikä on johtunut dokumenttielokuvien marginaalisesta asemasta.

Halu liitetään yleisesti seksuaalisuuteen. Mediatutkimuksen professori Jukka Sihvonen tarkastelee seksuaalisuuden sijaan haluun liittyvää politiikkaa ja julkisuutta sekä näihin kiinteästi liittyvää kapitalismia. Sihvonen avaa kapitalismin käsitettä myös *halukone*-käsitteen ja haluketjun syy- ja seuraussuhteen avulla. Artikkelinsa lopussa hän tarkastelee halua video-, tietokone- ja konsolipelien näkökulmasta. Sihvonen pääsee lähelle himon, tässä yhteydessä pelihimon, käsitettä.

MEDIAN JA SEN VÄLITTÄMÄN VIESTIN PERUSYKSIKÖT

Dosentti Veijo Hietala tarkastelee kertovuuden käsitettä, todellisuuden tarinallistamista, joka on tuttu ainakin kulttuurin- ja perinteentutkijoille. Kertovuus liittyy mediaan sisältämänsä juonen avulla. Hietala näkee elokuvat kertomuksina, joihin on puristettu jopa usean vuosikymmenen tapahtumat. Hän tarkastelee myös kuvan, esimerkiksi lehtikuvan, katsojalleen välittämää viestiä ja kertomusta. Lisäksi Hietala ottaa esille sen, kuinka tarinat ja kertomukset miellyttävät meitä ihmisiä. Pyritäänhan esimerkiksi sanomalehtiutiset kirjoittamaan kertomusmuotoon, tarinaksi.

Performanssi liitetään kiinteästi teatteri- ja näyttämötaiteeseen. Tutkija Outi Hakola liittää sen kuitenkin ansiokkaasti perustellen myös mediatutkimukseen. Esi-merkkinä performanssin ja median suhteesta Hakola käyttää Big Brother -ohjelmaformaattia. Performanssissahan yleisö, katsoja, on kiinteässä vuorovaikutussuhteessa esityksen kanssa. Hakolan mukaan todellisuustelevisio ylipäänsä havainnollistaa performanssin käsitettä.

Digitaaliset pelit ovat tulleet selvästi osaksi arkeamme. Pelien voittokulku alkoi brittiläisestä Lara Croft -hahmosta 1990-luvun puolivälissä. Tutkija Tanja Sihvonen tarkastelee representaation ja simulaation käsitteitä Lara Croft -pelihahmon kautta. Sihvosen mukaan Lara Croft on ensimmäinen pikseleistä muodostuva virtuaalinen tähti, jolla ei ole yksityiselämää kuten elokuvatähdillä. Sihvonen toteaa lopuksi, että representaatio ja simulaatio ovat analyttisiä pikkuserkuksia.

KATSOJAN RUUMIILLISUUS JA ESITYKSEN SPEKTAAKKELIMAISSUUS

Tutkija Katariina Kyrölän mukaan katsomiskokemuksen ruumiillisuus on ollut tärkeä teema elokuvatutkimuksessa. *Ruumiillisuus* on Kyrölän mielestä ruumista laajempi käsite. Hän pohtii artikkelissaan myös ruumiin ja *kehon* eroa. Tutkijoille ruumis on varsin käyttökelpoinen termi, vaikka arkikielessä se on vakiintunut tarkoittamaan kuollutta. Ruumis ei tarkoita pelkästään ulkonäköä, vaan se on merkki muun muassa sosiaalisesta asemasta, henkisistä ominaisuuksista, moraalista ja tunteista. Kyrölä tarkastelee artikkelissaan mediassa esiintyviä ruumiita ja sitä, kuinka ne vetävät puoleensa, katsomoihin, toisia ruumiita.

Spektaakkelin käsite on tuttu elokuvista, joissa on suuruudenhulluutta tavoittelevat lavasteet ja ylisuuret budjetit. Tutkija Tommi Römpötti liittää näihin kasamagneetteihin myös pinnallisuuden ja turhamaisuuden. Spektaakkelissa on mukana myös teknologinen kehityskulku, mikä on selvästi esillä tähän kategoriaan luettavissa elokuvissa. Artikkelissa olisi voinut ottaa esille muidenkin medioiden spektaakkelimaiset piirteet, esimerkiksi televisiosarjat tai litteitään paisuttelevan *Helsingin Sanomat*.

VÄLITYS JA SE KAIKISTA TÄRKEIN YLEISÖ

Lehtori Irma Kaarina Halonen menee artikkelissaan suoraan villakoiran ytimeen: median tärkeimpään tehtävään eli viestin välittämiseen. Mediatutkimuksessa välitys on ollut pitkään vain aputermi, ei itsenäinen metodologinen avain, kuten Halonen toteaa. Hän tähdentää, että viestinnän ja välityksen käsitteet ovat lähellä toisiaan, mutta ne kannattaa silti pitää erillä toisistaan.

Yleisö on kaikkien mediatuotteiden kannalta tärkein. Yleisöön professori Seija Ridell liittää käsitteen *yleisöys*. Ridellin mukaan yleisö on nykyisin tärkeämmässä asemassa kuin koskaan aiemmin: Yleisö heijastelee tämän päivän yhteiskuntaa ja elämää. Yleisönä olemiseen kulutetaan yhä enemmän aikaa. Ihmiset saattavat olla yleisönä jopa nukkuessaan, nähdessään unia.

Filosofian maisteri Sari Sudensalmi on lappeenrantalais-joensuulainen kulttuurintutkija ja journalisti.